

УДК 378:376-056.313:17215(045)

О. І. Проскурняк

**ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
У СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Розвиток системи національно-патріотичного виховання учнів з обмеженими інтелектуальними можливостями має низку складнощів, які пов'язані з особливостями пізнавальної сфери таких дітей. Як відомо, сформувані в розумово в учнів з інтелектуальними порушеннями сталих почуттів дуже складно, виховна робота з означеним контингентом потребує спеціальної підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Різним аспектам розвитку, виховання, навчання, професійної підготовки приділяли увагу такі учені як Віт. Бондар, І. Дмитрієва, С. Миронова, В. Синьов, В. Тарасун, О. Хохліна та ін. Однак проблеми національно-патріотичного виховання дітей та підлітків з інтелектуальними порушеннями приділялося недостатньо уваги, зокрема, підготовці до такої роботи студентів-дефектологів.

Метою статті є вивчення особливостей засвоєння національно-патріотичних уявлень в учнів з інтелектуальними порушеннями та визначення шляхів підготовки до організації національно-патріотичного виховання у спеціальних школах майбутніх спеціалістів.

Останнім часом українська система спеціальної освіти змінюється відповідно до вимог сьогодення. Зміни торкнулися різних аспектів спеціального виховання та навчання. Економічна нестабільність країни, розгойдування моральних та етичних цінностей, зниження соціальної активності суб'єктів, криза політичної системи призвели до того, що провідною є ідея патріотичного виховання підростаючого покоління.

Розвиток системи національно-патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями повинен спрямуватися на формування почуттів національної гідності, любові до Вітчизни, свого народу, усвідомлення й прийняття національних традицій тощо [2].

Перед студентами постає проблема усвідомити завдання, які вони повинні реалізувати у процесі організації спеціального виховання в спеціальній школі, серед яких вбачаємо:

- Формування патріотичних почуттів до України та рідного краю, ґрунтуючись на усвідомленні її ролі в історичному розвитку світу;
- Розвиток почуттів глибокої поваги до символів України (через вивчення національного гімну, атрибутів тощо);
- Виховання в учнів інтернаціональних почуттів, толерантності;
- Формування гуманного ставлення до оточуючих [3].

Студентам на пряму «спеціальна освіта» необхідно, з урахуванням особливостей пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери учнів з

інтелектуальними порушеннями навчитися планувати організаційно-виховну роботу з визначеного напрямку виховання таким чином, щоб діти усвідомили духовні витоки й традиції, слідкувати за подіями які відбуваються у державі, рідному краї. Системі спеціальної освіти належить провідна роль у патріотичному вихованні таких дітей. За десять років перебування у такому закладі перед учителями та вихователями постає завдання зафіксувати у свідомості дитини таких понять як Батьківщина, Вітчизна, Патріот, Герой, Ветеран, Рідний край тощо.

У курсі «Організація виховання дітей у спеціальних закладах освіти» окремо вивчаються особливості організації патріотичного виховання в школі-інтернаті, яке розглядається як систематична та цілеспрямована діяльність педагогічного колективу з формування у підростаючого покоління патріотичної свідомості, почуття вірності Вітчизні, бажання працювати на благо України, виконувати громадянський борг.

Як зазначають В. Бондар, О. Гаврилов, І. Дмитрієва, С. Миронова, В. Тарасун, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, М. Шеремет, Л. Фомічова, А. Шевцов, О. Хохліна та ін. зазначають, що процес організації патріотичного виховання у дітей з особливими потребами є складнішим, ніж в масових школах у зв'язку з особливостями психофізичного стану таких дітей. Дитина з інтелектуальними порушеннями повільно засвоює норми та правила поведінки та спілкування, їх потрібно більше часу, щоб засвоїти, що таке любов до дому, родини, рідного краю, Батьківщини. Сене багатьох громадсько-патріотичних якостей дитині з обмеженими можливостями складно зрозуміти, переважна кількість понять, які формуються у дітей масової школи у другому-третьому класах, такої дитині будуть зрозумілими значно пізніше [3].

Студенти напряму «спеціальна освіта», ґрунтуючись на основних положеннях учіння Л. Виготського навчаються тому, що інтелектуальні порушення у дитини не змінює ідейну спрямованість виховної роботи з нею. Однак вирішення виховних завдань в спеціальній школі буде дещо іншим.

На практичних заняття у спеціальних школах студенти вивчають певну систему патріотичного виховання учнів, яка вміщує різні засоби з формування патріотизму. Студенти беруть участь у підготовці заходів, присвячених пам'ятним датам української історії, допомагають організовувати тематичні виставки, конкурси тощо.

На практичних заняттях з курсу «Організація виховного процесу в спеціальних закладах освіти» студенти проводили з учнями молодших класів виховні заходи відповідно до розробленого плану, який був узгоджений із адміністрацією, учителями та вихователями.

В процесі підготовки до реалізації в спеціальних школах-інтернатах було розроблено програму «Я та моя Україна» з урахування пізнавальних можливостей учнів з інтелектуальними порушеннями.

Метою програми було удосконалення системи патріотичного виховання розумово відсталих учнів.

Умовно при розробці програми національно-патріотичного виховання учні спеціальних шкіл були поділені на дві групи за віковою ознакою.

До першої групи студенти обрали учнів 1-4 класів. Як відомо, в учнів молодших класів є порушеннями інтелекту невеликий життєвий досвід, а особливості розвитку пізнавальної сфери уповільнюють засвоєння будь-яких навичок. Отже, при плануванні програми було враховано необхідність дотримання системності формування знань щодо Батьківщини, символіки, необхідність створення позитивного психологічного клімату під час проведення заходів, застосування наочних матеріалів тощо.

Другу групу склали учні 5-9 класів. У цьому віці у формуванні ціннісних орієнтацій значущості набуває участь у громадсько-патріотичній діяльності, конкурсах концертах, змаганнях, які організовуються у спеціальній школі-інтернаті. У цей час необхідно формувати не тільки знання про історичний розвиток України, але й формувати почуття відповідальності за її майбутнє, знайомити з досвідом захисту Вітчизни (зустрічі з ветеранами АТО, другої світової війни тощо).

Ґрунтуючись на дослідженнях учених щодо організації виховного процесу (Т. Власова, Г. Дульнев, О. Дячков, І. Єременко, М. Певзнер, В. Синьов, С. Рубінштейн та ін.) були визначені принципи патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями:

- корекційно-компенсаторної спрямованості (в усіх видах діяльності відбувається компенсація та корекція відхилень);
- гуманізації (уміння педагога враховувати особливості поведінки та настрою дитини, рівноправне ставлення до дитини, уміння орієнтуватися на загальнолюдські поняття – любов до родини, рідного краю, України);
- урахування регіональних вимог (пропаганда не тільки загальнонаціонального патріотизму, але й регіональних особливостей);
- диференціації (створення оптимальних умов для самореалізації кожної дитини в процесі засвоєння знань щодо рідного краю з урахуванням психовікових особливостей, накопиченого досвіду, особливостей емоційної сфери тощо);
- безперервності та системності (взаємозв'язок процесів виховання та навчання);
- інтеграції (співробітництво із сім'єю, бібліотекою, музеями, іншими соціальними інститутами);
- стимулювання активності (планування та реалізація проектної діяльності, яка забезпечує практичне застосування засвоєних знань).

При підготовці студентів до планування патріотичного виховання у спеціальній школі було вирішено програму розподілити на три етапи :

підготовчий, на якому необхідно вивчити нормативно правову базу, розробити програму національно патріотичного виховання з урахуванням особливостей емоційно-вольової та пізнавальної сфери, проаналізувати умови реалізації програми та матеріально-технічну базу закладу); на другому (практичному) етапі визначити зміст діяльності, ефективні форми і методи виховного впливу, розробити методичні рекомендації з патріотичного виховання, вивчити сучасні педагогічні технології з формування патріотичного виховання, впровадити технології з патріотичного виховання у виховний процес, розширити зв'язки між школою та закладами культури тощо; проведення моніторингу ефективності реалізації програми. На третьому (аналітичному) етапі студенти аналізують результати реалізації програми.

За тематикою студенти при підготовці до здійснення програми патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями умовно за тематикою проведення заходів розподілили її на три групи: I – «Сім'я і школа». Заняття цього блоку повинні спрямовуватися на виховання любові до близьких, усвідомлення себе повноправним членом школи, формування позитивного ставлення до рідної школи, формувати позитивні сімейні цінності.

Заняття другого блоку «Рідний край» повинні спрямовуватися на знайомства дітей з інтелектуальними порушеннями з традиціями Слобожанщини (у нашому випадку), пам'ятниками культури, архітектури, видатними людьми краю тощо.

Заняття третього блоку «Громадяни України» повинні спрямовуватися на знайомство з видатними місцями України, історією розвитку країни, усвідомлення дітьми себе громадянами України.

При реалізації окреслених блоків програми передбачувалося застосування різних форм, а саме: тематичні бесіди, екскурсії, зустрічі з провідними діячами краю, учасниками АТО, усні журнали, фестивалі української пісні, облаштування музею-світлиці тощо.

Окреслена підготовка студентів до організації національно-патріотичного виховання дозволяє дійти висновків:

- студенти удосконалюють знання щодо особливостей організації національно-патріотичного виховання з окресленою категорією учнів;
- формується готовність студентів до формування у розумово відсталих учнів патріотичних почуттів та активної громадянської позиції;
- сприяє профілактиці сепаратизму та деструктивних думок;
- формує поважне ставлення до свого народу, його культури, традицій, старшому поколінню.

Отже, розробка та реалізація студентами програми національно-патріотичного виховання сприяє удосконаленню їхньої професійної підготовки. Безсумнівно, перспективами подальшого дослідження є розробка й впровадження студентами програм з інших напрямів виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.

Список використаної літератури

1. Дмитрієва І. В. Корекційні функції естетичного виховання та механізм їх реалізації в старших класах допоміжної школи / І. В. Дмитрієва. – автореф. дис... д-ра пед. наук. – К., 2009. – 38 с.
2. Качур М. М. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства / М. М. Качур. – автореф. канд. пед. наук. – К., 2010. – 18 с.
3. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка, Олігофренопедагогіка / В. М. Синьов. – Ч. I – К., 2007. – 238 с.

Проскурняк О. І. Підготовка студентів до організації національно-патріотичного виховання у спеціальних закладах освіти

У статті обґрунтовується актуальність підготовки студентів до організації виховної роботи з національно-патріотичного виховання учнів з інтелектуальними порушеннями. Визначено, що в процесі реалізації національно-патріотичного виховання студенти повинні спрямовувати зусилля на формування у розумово відсталих учнів патріотичних почуттів до України та рідного краю, ґрунтуючись на усвідомлення її ролі в історичному розвитку світу; розвивати почуття глибокої поваги до символів України (через вивчення національного гімну, атрибутів тощо); виховувати в учнів інтернаціональних почуттів, толерантності; формувати гуманне ставлення до оточуючих.

Ключові слова: студенти, розумово відсталі учнів, національно-патріотичне виховання, Україна.

Проскурняк Е. И. Подготовка студентов к организации национально-патриотического воспитания в специальных образовательных учреждениях

В статье обосновывается актуальность подготовки студентов к организации воспитательной работы по национально-патриотическому воспитанию учеников с интеллектуальными нарушениями. Определено, что в процессе реализации национально-патриотического воспитания студенты должны формировать у учащихся с интеллектуальными нарушениями патриотические чувства к Украине и родному краю, основываясь на осознании ее роли в историческом развитии мира; развивать чувства глубокого уважения к символам Украины (через изучение национального гимна, атрибутов и т.д.); воспитывать у учеников интернациональные чувства, толерантность; формировать гуманное отношение к окружающим.

Ключевые слова: студенты, умственно отсталые учеников, национально-патриотическое воспитание, Украина.

Proskurnyak E. Training of Students for the Organization of Patriotic Education in Special Educational Institutions

Relevance of training of students for the organization of educational work on national patriotically education of pupils with intellectual violations is

proved in article. It is defined that in the course of realization of national and patriotic education students have to form at mentally retarded children of patriotic feelings to Ukraine and the native land. To develop feelings of deep respect for symbols of Ukraine (through studying of the national anthem, attributes and t.). To cultivate international feelings, tolerance at pupils. To form the humane relation to people around. The principles of the organization of educational work at special schools are defined. The program is submitted developed by students. The program has structure, stages and blocks of realization. To each block forms and methods of influence are picked up. It is shown that the developed program promotes improvement of training of students of spets alny education. The prospect of further research is defined in improvement of a of students to an organization of educational work on all directions of education.

Key words: students, mentally retarded pupils, national and patriotic education, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.018-057.87:004.738.5

Н. М. Сидоренко, Н. Д. Аль-Хамадані

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА САМОСВІДОМОСТІ ЯК ОСНОВА ВИХОВАННЯ

Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення негативно вплинули на моральні цінності підростаючого покоління. Рівень масової культури досить низький. Культ насилля і розпусти практично заповнив наші екрани, де мало не на кожному каналі ми можемо побачити аморальні чи агресивні сцени. Зарубіжні фільми часто пропагують західну систему цінностей, виховуючи у молоді культ споживацтва, прагнення до насолоди, всездозволеності.

На наших очах виростає покоління молодих людей позбавлених почуття національної гідності, гордості, якому насаджується безкультур'я, нівелюється совість, деградується мораль, честь, справедливість та меркантилізм, манкурство. «Педагогічна драма виховання, – за висловом академіка С. Гончаренка, – стрімко перетворюється на загальнонаціональну трагедію» [1]. Ці проблеми є серйозними загрозами національній безпеці України.